

Ազատ ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆ

ԳՅՈՒՄԸՆԻ ՊԱՏԱՆԻ ԾԱՆՈՂՈՂՆԵՐԸ ԵՎՈՂՊԱՅԻ 1996-2000թթ. ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Ծանրամարտը՝ որպես սպորտային մարզաձև, մուտք է գործել Հայաստան 1922թ.: 1925թ. ծանրամարտի խմբակներ գոյություն ունեին Երևանում, Լենինականում, Կիրովականում, Էջմիածնում և այլուր: Հայ ծանրորդների առաջին մրցումները տեղի են ունեցել 1926թ. Երևանում: Այն տարիներին ծանրամարտի մարզման մշակված և երաշխավորված մեթոդիկա գոյություն չուներ, և մարզիկներն ու մարզիչները աշխատում էին իրենց անձնական նախաձեռնություններով: Սակայն հետագա 10 տարիներն ավելի արդյունավետ եղան: ԽՍՀՄ-ում աստիճանաբար սկսեց ձևավորվել մարզական աշխատանքի կազմակերպման տեսական ու մեթոդական համակարգը, որը զարգանալով ու կատարելագործվելով հետագա տարիներին ոչ միայն բերեց մարզական նշանակալի արդյունքների, այլ նաև հիմք հանդիսացավ խորհրդային սպորտի հետագա զարգացման համար:

Ծանրամարտը աստիճանաբար զարգացում էր ապրում ինչպես Երևանում, այնպես էլ հանրապետության մյուս քաղաքներում: Արդեն համակարգված մարզումների արդյունքում 1930թ. Անդրկովկասի առաջնությունում գյումրեցի ծանրորդ Գուրգեն Մինասյանը դարձավ անդրկովկասյան ռեկորդների հեղինակ: Հետպատերազմյան տարիները դարձան մարզական արդյունքների բարելավման լավագույն ժամանակաշրջան, ինչպես ամբողջ երկրում, այնպես էլ Հայաստանում, բայց հայ մարզիկներն առավել բարձր արդյունքների հասան 1970-ական թվականներից: Հատկապես նշանակալի էին լենինականցի ծանրորդների հաջողությունները, ովքեր ոչ միայն հանրապետության, այլ նաև ԽՍՀՄ և աշխարհի առաջատարներ դարձան՝ Վարդան Միլիտոսյան, Յուրի Վարդանյան, Մերգո Չախոյան, Խաչատուր Քյափանակցյան, Իսրայել Միլիտոսյան, Ալեքսան Կարապետյան և շատ ուրիշներ: Այս մարզիկների հաջողությունները ոգևորեցին նաև պատանիներին: Ավագների օրինակը խթան հանդիսացավ պատանեկան ծանրամարտի զարգացման համար:

Այդ տարիներից սկսած՝ մարզաձևը երիտասարդացավ: Մեծ թվով պատանիներ տարբեր երկրներում սկսեցին զբաղվել ծանրամարտով և հավասար պայքար մղել մեծահասակների կողքին: Պատանի մարզիկների ընդգրկվածությունը մարզաձևում այնքան զանգվածային էր, և հաջողությունները՝ այնքան ակնհայտ, որ ծանրամարտի միջազգային ֆեդերացիայի որոշմամբ 1978թ. սկսեց անցկացվել մինչև 20 տարեկան ծանրորդների աշխարհի և Եվրոպայի երիտասարդական առաջնություն, իսկ ավելի ուշ՝ 1991թ., ծանրամարտի Եվրոպայի ֆեդերացիայի որոշմամբ՝ մինչև 16 տարեկան պատանիների առաջնություն: Այս որոշումները խթանեցին պատանեկան ծանրամարտի զարգացումը ամբողջ աշխարհում:

Ծանրամարտի զարգացումը նոր թափ ստացավ Հայաստանում 1991թ.՝ Անկախության հռչակումից հետո: Այս ժամանակաշրջանում գյումրեցի մարզիչները Աշոտ Մխիթարյանի նախաձեռնությամբ ու գլխավորությամբ պատրաստեցին ծանրորդների նոր սերունդ, որի ներկայացուցիչները 1996թ. օգոստոսի 27-31-ը Բուլղարիայի Բուրգաս քաղաքում, ցուցաբերելով շատերի համար անսպասելի ցուցանիշ, 4 մասնակցով կարողացան ունենալ 3 հաղթող: Բանն այն է, որ 90-ական թթ. Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական ծանր վիճակը թույլ չէր տալիս գումարներ նախատեսել մրցումներին մասնակցության համար, և կազմակերպիչներն ստիպված էին հովանավորներ փնտրել: Ի պատիվ գյումրեցի մարզասերների՝ հավաքվեց պահանջվող գումարը, որի շնորհիվ մեր ծանրորդները մասնակցեցին առաջնությանը: Վերջինիս մասնակցում էին 24 երկրների 123 ծանրորդներ: Հայաստանի թիմը, որում ներկայացված էին ընդամենը 4 գյումրեցի մարզիկներ, թիմային հաշվարկով գրավեց 4-րդ տեղը՝ զիջելով Ռուսաստանին, Բուլղարիային և Թուրքիային, որոնք մասնակցում էին լրիվ կազմով (9 մասնակից): Նվաճած մեդալների թվով (9 մեդալ) գյումրեցիները 3-րդ տեղում էին: (աղյուսակ 1)

Աղյուսակ 1

Հ/հ	Անուն, ազգանուն	Պոկում	Հում	Երկամարտ	Գր.տեղը	Քաշ, կարգը	Մարզիչը
1	Մակար Թամրազյան	75	92,5	167,5	I	46կգ	Ա.Մխիթարյան Մ.Ղազարյան
2	Ռուդիկ Պետրոսյան	100	122,5	222,5	I	59կգ	Ա.Մխիթարյան
3	Ռուդիկ Պետրոսյան	115	142,5	257,5	I	64կգ	Ա.Մխիթարյան
4	Վախթանգ Հակոբյան	77,5	95	172,5	X	54կգ	Ա.Բաղդյան

Գյումրեցի ծանրորդներ Մակար Թամրազյանը (46 կգ՝ 338 միավոր) և Ռուդիկ Պետրոսյանը (64կգ՝ 323 միավոր) գլխավորեցին Եվրոպայի լավագույն ծանրորդների ցուցակը: 3-րդ տեղում Ռուսաստանի ներկայացուցիչն էր՝ 320 միավորով: Ռուդիկ Պետրոսյանի հրում վարժությունը 142,5կգ գրանցվեց որպես մայրցամաքի ռեկորդ:

Ոգևորված պատանիների հաջողություններով՝ 1997թ. սպորտի և երիտասարդության հարցերի վարչության պետ Իշխան Զաքարյանը մարզչական խորհրդի հետ քննարկումներից հետո որոշեց Հունգարիայի Թաթարանիա քաղաքում օգոստոսի 27-30-ը կայանալիք Եվրոպայի ծանրամարտի պատանեկան առաջնությանը հանրապետության թիմին գործուղել լրիվ կազմով (ինը մասնակից)՝ Ա.Մխիթարյանի գլխավորությամբ: Հայաստանի հավաքական թիմին անդամագրվեցին վեց գյումրեցիներ (թիմի կազմի և գրաված տեղերի մասին տե՛ս աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2

Հ/հ	Անուն, ազգանուն	Պոկում	Հրում	Երկա-մարտ	Գր.տեղը	Քաշ. կարգը	Մարզիչը	Բնա-կության վայրը
1	Տիգրան Վ. Մարտիրոսյան	75	97,5	172,5	I	46	Ա.Գևորգյան	Գյումրի
2	Արմեն Ղազարյան	77,5	95	172,5	II	46	Մ.Ղազարյան	Սպիտակ
3	Մակար Թամրազյան	87,5	110	197,5	I	50	Ա.Մխիթարյան Մ.Ղազարյան	Գյումրի
4	Էդվարդ Հարությունյան	80	0	-	-	50	Մխիթարյան Ա.	Գյումրի
5	Գևորգ Ալեքսանյան	87,5	105	192,5	IV	54	Ա.Փիլոսյան	Էջմիածին
6	Գևորգ Դավթյան	102,5	115	217,5	III	59	Վ.Բիչախչյան	Գյումրի
7	Ռադիկ Պետրոսյան	125	147,5	272,5	I	70	Ա.Մխիթարյան	Գյումրի
8	Ալեքսան Գասպարյան	105	122,5	227,5	IX	83	Ա.Մխիթարյան	Գյումրի
9	Գագիկ Սողոմոնյան	110	130	240	XI	+83	Պ.Պողոսյան	Վեդի

Պատանի ծանրորդների հիանալի մրցելույթների շնորհիվ Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմը առաջին անգամ թիմային պայքարում 578 միավորով գրավեց 2-րդ տեղը՝ զիջելով Ռուսաստանի հավաքականին (645 միավոր): 3-րդը Լեհաստանի հավաքականն էր՝ 527 միավորով: Նվաճած մեդալների հաշվարկով Հայաստանի պատանիների թիմը ճանաչվեց հաղթող. 15 մեդալ՝ 9 ոսկի, 3 արծաթ և 3 բրոնզ:

1997թ. մրցումներում հայաստանցի 4 պատանի ծանրորդներ՝ Արման Ղազարյանը, Տիգրան Մարտիրոսյանը, Մակար Թամրազյանը և Ռադիկ Պետրոսյանը, սահմանեցին Եվրոպայի նոր ռեկորդներ:

Նույն հաջողությունը կրկնվեց 1998թ. օգոստոսի 26-30-ին Իսպանիայում կայացած ծանրամարտի եվրոպական պատանեկան առաջնությունում, որտեղ մասնակցում էին 27 երկրների 141 ծանրորդ: Մեր հավաքականը մասնակցեց լրիվ կազմով՝ մարզիչ Ա. Մխիթարյանի գլխավորությամբ և 658 միավորով գրավեց երկրորդ տեղը՝ 13 միավորով զիջելով Ռուսաստանի թիմին: Հայաստանի հավաքականի կազմում ներկայացված էին 5 գյումրեցիներ:

Մեդալների հաշվարկով մեր հավաքականը դարձյալ առաջինն էր՝ 9 ոսկի, 7 արծաթ և 2 բրոնզ, ընդամենը՝ 18: Այս մրցումներում լավագույն ծանրորդ ճանաչվեց Գևորգ Դավթյանը (362,74 միավոր):

1999թ. օգոստոսի 24-30-ը իտալական Լիզևանո քաղաքում անցկացվեց ծանրամարտի Եվրոպայի պատանեկան (մինչև 16 տարեկան) հերթական առաջնությունը: Մեր ազգային հավաքականը մրցումների մեկնեց լրիվ կազմով (9 ծանրորդ): Մրցումներին մասնակցում էին 24 երկրների 117 ծանրորդ և 14 երկրի 54 ծանրորդուհի: Ազգային հավաքականի կազմում ընդգրկվեցին 4 գյումրեցիներ, որոնք ցուցաբերեցին փայլուն հաջողություն՝ գրավելով 2 առաջին, 1 երկրորդ և 1 չորրորդ տեղեր՝ առաջին անգամ Եվրոպայի առաջնություններում թիմային հաշվարկում նվաճելով չեմպիոնի բարձր կոչումը: Սա մեծ հաջողություն էր հայկական ծանրամարտի համար և անցած առաջնությունների ունեցած հաջողությունների գագաթնակետը: ՀՀ ծանրամարտի ազգային պատանեկան հավաքականը վաստակեց 656 միավոր և առաջ անցավ 634 միավոր հավաքած Ռուսաստանի հավաքականից: Թուրքիայի հավաքականը 578 միավորով երրորդն էր: (մեդալների քանակով 1-3 տեղերը գրաված երկրների նվաճումները տե՛ս Աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3

Երկիր	ոսկի	արծաթ	բրոնզ	ընդամենը
Հայաստան	9	5	2	16
Ռուսաստան	6	4	6	16
Բուլղարիա	3	4	3	10

Աղյուսակ 4

Մինգլերի աղյուսակով առաջնության լավագույն քաղակը այսպիսին էր:

Գրաված տեղը	Անուն, Ազգանուն	Երկիր	Մարզիկի քաշը	Երկամարտի ցույցեր	Միավորները
I	Լույանին Վլադիսլավ	Ռուսաստան	53,0	230կգ	384,94
II	Դավթյան Գևորգ	Հայաստան	69,45	295կգ	382,94
III	Մարտիրոսյան Տիգրան Վ.	Հայաստան	58,25	240կգ	363,99
IV	Բարսեղյան Արկաղի	Հայաստան	63,60	257,5կգ	359,69

Աղյուսակ 5

1999թ. Իտալիայում կայացած Եվրոպայի առաջնություններում
ՀՀ պատանի ծանրորդների ցուցանիշները

Հ/հ	Անուն, ազգանուն	Պոկում	Հրում	Երկամարտ	Գր.տեղը	Ֆաշ. կարգը	Մարզիչը	Բնակության վայր
1	Վարդանյան Արմեն	70	85	155	V	46կգ	Պալյան Բ.	Վանաձոր
2	Դանիելյան Արթուր	97,5	120	217,5	II	54կգ	Միրզոյան Օ.	Էջմիածին
3	Մարտիրոսյան Տիգրան	105	135	240	I	59կգ	Գևորգյան Ա.	Գյումրի

4	Բարսեղյան Արկադի	120	137,5	257,5	I	64կգ	Ալիեվ Ֆ.	Էջմիածին
5	Դավթյան Գևորգ	135	160	295	I	70կգ	Բիչախյան Վ.	Գյումրի
6	Մանուկյան Կարեն	120	147,5	267,5	VI	76կգ	Մխիթարյան Ա.	Գյումրի
7	Տեր-Աղամյան Էդգար	130	160	290	II	83կգ	Մխիթարյան Ա.	Գյումրի
8	Թագմազյան Վահե	117	155	272,5	IX	83կգ	Մուրադյան Ա.	Հոկտեմբերյան
9	Մալումյան Վարդան	125	162,5	287,5	IX	+83կգ	Պալյան Պ.	Վանաձոր

1996թ-ից մինչև 2008թ. Պեկինի օլիմպիական խաղերը գյումրեցի պատանի ծանրամարտիկները ՀՀ ազգային հավաքականի կազմում բազմիցս մասնակցել են ինչպես Եվրոպայի, այնպես էլ աշխարհի առաջնությունների և այլ մրցաշարերի, իրենց ծանրակշիռ ավանդն ունեցել հաղթանակներում: Տղաների մարզական սիրահանը 2008թ. Պեկինի օլիմպիական խաղերում Հայաստանին պարզվեց 3 բրոնզե մեդալներ, որոնց շնորհիվ ծանրամարտում Հայաստանի հավաքականը հավաքած մեդալների թվով ճանաչվեց երրորդը՝ 5 մեդալով զիջելով Չինաստանին և 4 մեդալով՝ Ռուսաստանին: Ներկայացված փաստերը վկայում են, որ նորանկախ Հայաստանի ծանրամարտի մարզական լավագույն էջերը գրվել են առաջին հերթին գյումրեցի պատանի ծանրորդների կողմից:

Ժամանակակից աշխարհում սպորտը թանկ հաճույք է, որ պահանջում է նյութական և գիտական լուրջ ներդրումներ: 1988-ադետից հետո, նաև այսօր, այն Գյումրիում ծանր ժամանակներ է ապրում՝ նյութական, սոցիալական, բարոյահոգեբանական առումներով: Ավերված քաղաքում պատանիները մարզվում էին մարզական ու կենցաղային տարրական հարմարություններից զուրկ, չճեռուցվող դահլիճներում, որոնք նույնիսկ մարզասրահ անվանել չէր կարելի: Սկզբնական շրջանում ֆինանսական միջոցների սղության պատճառով պատանիները չկարողացան մասնակցել հանրապետությունում ու նրանից դուրս կազմակերպվող բազմաթիվ հավաքների կամ ընկերական մրցումների: Այսինքն՝ ուզում ենք նշել, որ պատանի գյումրեցիների վերոնշյալ հաջողությունների հիմքում ընկած չէին նյութական լավ բազան, պետական հովանավորությունը, մարզական ակտիվ կյանքը՝ մրցակցական հարուստ փորձն ու շփումները: Այս դեպքում հաջողության միակ գրավականը մարզիկների համար մեթոդապես և հոգեբանորեն ճիշտ մշակված ու կազմակերպված մարզումների համակարգի ապահավումն էր: Գյումրեցի մարզիչների ամենօրյա քրտնաջան մարզումները կազմակերպվում և անցկացվում էին գիտականորեն հիմնավորված մեթոդներով: Հիշենք, որ ՀՀ ծանրամարտի մարզչական խորհուրդը ուներ խորհրդային մարզման լավագույն փորձը, իսկ գյումրեցիները Եվրոպայում և աշխարհում հայտնի էին իրենց բարձր ցուցանիշներով (օլիմպիական 2 ոսկի, 2 արծաթ, աշխարհի և Եվրոպայի բազմակի չեմպիոններ և մրցանակակիրներ): Նկատենք, որ 90-ական թթ. գործող մարզիչները հիմնականում դեռևս խորհրդային շրջանում ձևավորված մասնագետներ էին և տիրապետում էին խորհրդային մարզական մեթոդներին, որոնք աշխարհում լա-

վագույններից էին: Անշուշտ, այս հանգամանքը պատանի ծանրորդների հաջողության անհրաժեշտ պայմաններից մեկն է:

Պատանիների հետաքրքրությունը ծանրամարտի նկատմամբ պայմանավորված է նաև 1970-ական թթ. ձևավորված ավանդույթներով: Ավագ սերնդի ներկայացուցիչների համբավն ու փառքը մի տեսակ հմայում և ձգում է պատանիներին՝ վատահոություն ու հույս ներշնչելով: Ծանրամարտ եկած պատանիների մեծ մասի համար սպորտը դառնում է սեփական ներուժը դրսևորելու, իրականանալու, ինչ-որ բանի հասնելու միակ միջոցը: Այստեղ դրդապատճառ է ոչ միայն հայտնի դառնալու, առաջինը լինելու, աշխարհ տեսնելու մղումը, այլ նաև որպես մարդ կայանալու, ընտանիքին նեցուկ լինելու, սոցիալական ծանր վիճակից, երբեմն նաև Գյումրիից դուրս գալու ձգտումը: Եվ նրանք սպորտն ընկալում են որպես սեփական ջանքերով ինչ-որ բանի հասնելու լավագույն միջոց:

Երբ միավորվում են մարզիչների փորձը, գիտելիքը, նվիրվածությունը և մարզիկների նպատակասլացությունը, աշխատասիրությունը, անձնական մոտիվացիան, արդյունքում ստացվում է այն, ինչ մենք այսօր ունենք: Բոլորովին էլ պատահական չէ, որ նորանկախ Հայաստանի պատանի ծանրամարտիկների թիմը տարիներ շարունակ կազմված էր կա՛մ միայն գյումրեցիներից, կա՛մ հիմնական կորիզը գյումրեցիներն էին: Առավել հետաքրքիր և կարևոր է, որ նրանք ոչ միայն մասնակցում են, այլ նաև ցուցադրում լավագույն արդյունքներ՝ մրցակցելով աշխարհաքաղաքական, տնտեսական, մարզական գերտերությունների (Ռուսաստան, Չինաստան) մարզիկների հետ, որոնք հսկայական միջոցներ են ներդնում մարզաձևում: Գյումրեցիների երկար տարիների մարզչական առաջադեմ փորձը սովել է իր պտուղները՝ կրկին ապացուցելով, որ բարձր ցուցանիշները մարզական առաջադեմ համակարգի և մեթոդիկայի մշակման ու կիրառման արդյունք են:

ЮНЫЕ ТЯЖЕЛОАТЛЕТЫ ИЗ ГЮМРИ НА ПЕРВЕНСТВАХ ЕВРОПЫ В 1996-2000ГГ.

___ Резюме ___

___ А. Матевосян ___

Статья посвящена анализу спортивных достижений юных тяжелоатлетов из Гюмри, представлявших Армению на первенствах Европы в 1996-2000гг. Обширный фактический материал проанализирован с точки зрения особенностей условий и методов подготовки гюмрийских тяжелоатлетов и актуален для изучения истории тяжелой атлетики в Армении.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Մաթևոսյան Ազատ Վարշամի – պրոֆեսոր, ԳՊՄԻ ֆիզիկական դաստիարակության ամբիոն, E-mail:elenavard@rambler.ru